

Євхаристія – джерело зцілення людської особи

Якщо спробувати однією фразою окреслити буття будь-якої східної церкви, а зокрема і нашої, то правдоподібно, немає влучнішого як древньо-християнське твердження, що окреслює церкву словами: спільнота, яка служить Божественну Літургію. Дане твердження, котре базується на первісно-християнській, святоотцівській Євхаристійній свідомості, мало би бути підставою життя сучасної, зокрема і української парафії XXI ст. Золотою добою первісної Церкви є час, коли поганське суспільство перетворюється у християнське силою слова і таїнства, і це перетворення здійснювалось у літургійному зібранні спільноти. Тому, як стверджує архимандрит Роберт Тафт: «цілісне буття церкви патристичного періоду – було життя літургійне»¹. І це зовсім не означає, що церква не була суспільно активною. Діяльність церкви: катехитична, освітня, місійна, харитативна – впливала із літургійного зібрання спільноти, котра збиралась на Вечерю Господню. Актуальним, отже, є питання, чи сьогодні Євхаристійне зібрання спільноти має потенціал розбудити особу, переображуючи її «до міри повного зросту Христа» (Еф. 1.13) Це питання, на яке покликані відповісти діти Церкви у XXI ст..

Повертаючись до питання зцілення людської особи, важливо є зазначити, що Євхаристія, разом з іншими Таїнствами, уможлиблюють спасіння людини в Христі. Кажучи іншими словами: онтологічне зцілення людської особи означає реалізацію єдності особи християнина з Христом, роблячи його учасником Таїнств життя Спасителя. Для отців Церкви, і зокрема Григорія Ніського: Хрещення і Євхаристія є невід'ємною дійсністю, з якнайтіснішими взаємозв'язком. Євхаристія вносить повноту того що реалізовується в хрещенні. Євхаристія, що є таїнством Тіла Господнього, робить живими учасниками буття Воскреслого Христа також і наші тіла. Григорій Ніський відносить воскресіння тіл саме до дій Євхаристії і використовує дуже «реалістичну»² термінологію, вказуючи, що саме завдяки реальності тіла і крові Господньої, через причастя, особа стає сопричасною нового життя дарованого Воскреслим Христом.

Другим невід'ємним елементом зцілення людської особи є її відношення до смерті. З гріхом, людина прийняла отруту, яка проникла до глибин її єства, приводячи людину до смерті. Для перемоги над смертю і руйнуванням, яке вона несе в собі, є необхідний антидот, який має схожу, але позитивну дію: зцілення людської особи в глибинах її єства. Цим антидотом є ніщо інше як Тіло Христа, який переміг смерть ставши для людства джерелом життя. Така богословська думка вже розвинулась в ранніх отців Церкви. Св. Ігнатій Антіохійський називає Євхаристію «лікарством безсмертя» і «антидотом, щоб не померти». Святий Іринеї Ліонський стверджує, в свою чергу, що тіла які отримують євхаристію «одержують надію на воскресіння». Таким чином «реалістичність» отцівської думки базується і впливає із необхідності реальної присутності Євхаристійного Христа у людському тілі. Євхаристія, в такому

¹ Robert F. Taft, *Oltre l'oriente e l'occidente. Per una tradizione liturgica viva*, Lipa, Roma 1999, c.155;

² Див. L. F. Mateo-Seco, *Gregorio di Nissa. Dizionario*, a cura di L.F. Mateo-Seco, G. Maspero, Cattà Nuova, Roma 2007, c. 270;

значенні, є не лише символом чи знаком, а згідно тверджень Григорія Ніського «закваскою безсмертя, яке засіюється в тілах віруючих».³

Наступним важливим елементом дії Євхаристії у процесі зцілення особи є момент сотеріологічний. Дія, яка відбувається у Євхаристійному хлібі, є дуже схожою із подією Воплочення Слова, Другої Особи Божої. У Воплоченні, тіло Христа вмістилось, стало сопричасним божественної гідності. Також і в Євхаристії, хліб освячений Божим Словом, стає тілом Логоса. І відповідно, той, «хто причащається Тіла Господнього, дотикається «безсмертного тіла Христа».⁴ Сопричастя, яке дається у Євхаристії, розглядається отцями як невід’ємна частина для звершення остаточної цілі Воплочення – обожнення людини. Елементом обожнення, серед іншого, є також нетлінність людського тіла. Отож, стаючи сопричасною із Євхаристійним Христом, особа зцілюється від зла, та ідентифікує себе з Христом, стверджуючи разом з апостолом Павлом «живу вже не я, а живе Христос в мені» (Гал. 2.20). Таким чином Євхаристія є духовною поживою тіла «обожественного» Христа, який єднає в собі божественне і людське вже тут на землі.

Людська особа є цілісною, і було б не повним роздумувати про зцілення людської особи, не заторкнувши етичних моментів її життя, бо також і ця площина є важливою складовою щоденного життя. І як влучно підкреслює вірменський богослов Виген Гуроян: «Християнська етика є можливою завдяки тому, що у Хрещенні і Миропомазанні з’являється новий народ, завдяки тому що цей народ є відновлений і живиться від Євхаристійного служіння ..., відтак продовжує – хрещальна етика була б не повною без дії Євхаристії, завдяки якій особи збираються разом формуючи себе у Церкву»⁵. Християнська етика, яка виявляється у ставленні однієї особи до іншого, а також і до всього творіння, знаходить у служінні таїнств, та зокрема Євхаристії, фундаментальні напрямки для людського існування. Бо лише особа вільна від залежностей може побачити цілісність та автентичність всього творіння. Спільнота, об’єднана Євхаристією, перестає бути групою згідно вподобань чи клубом за інтересами, а навпаки, збирає різних людей, осіб з різними зацікавленнями і робить з них тіло Христове – Церкву, яка стає не інституційною а живою та інтегральною частиною буття людини. Підтвердженням того, що Євхаристія є не лише духовною чи моральною анестезією, а передумовою цілісного зцілення людської особи знаходимо у літургійних анафорах, і зокрема анафорі св. Василя Великого. Молитви сповнені, якщо так можна висловити, «логікою» - «Твоє від твоїх», згідно котрої Євхаристійна Жертва не є елементом духовного задобрення, а натомість переповнена – духом благодарення. Євхаристійна Жертва Христа стає печаттю сцілення всього людського творіння, всього космосу. В Анафорі Василя Великого зокрема читаємо: «Пом’яни Господи тих, що приносять плоди і добро творять у святих Твоїх церквах і пам’ятають про вбогих, воздай їм багатими і небесними Твоїми дарами...» - бачимо,

³ Див. L. F. Mateo-Seco, *Gregorio di Nissa. Dizionario*, a cura di L.F. Mateo-Seco, G. Maspero, Cattà Nuova, Roma 2007, c. 271;

⁴ Див. L. F. Mateo-Seco, *Gregorio di Nissa. Dizionario*, a cura di L.F. Mateo-Seco, G. Maspero, Cattà Nuova, Roma 2007, c. 272;

⁵ Guroian V, *Incarnate Love: Essays in Orthodox Ethic*. Notre Dame (Ind) 1989, c.64-65;

що творіння розуміється цілісно – речі і явища земні ведуть до посідання дарів небесних.

Складовою частиною людського буття є також фізичне її здоров'я. Тому у Євхаристії, Христос, що є, як називає Його анафора «недужим лікар» дарує можливість зцілення. Однак, важливо зазначити, що зцілення Христа, котре дарується у Євхаристії, є далеким від автоматизму і безособовості, і дається як дарунок Божий згідно нашої готовності його прийняти та згідно потреби окремо взятої особи. Анафора Івана Золотоустого каже: «Ти, отже, Владико, оці дари всім нам на добро рівно подай, відповідно до потреби кожного». Вірна аплікація даних літургійних думок і присвоєння їх широким загалом християн, збереже і унеможливить спекуляції, які доводиться спостерігати на пастирському рівні. Коли Євхаристійна Жертва сприймається як замовлена мною дійсність, для вирішення моїх особистих проблем.

І на сам кінець, замість епілогу, хочу повернутись до питання яким розпочинав свій нарис, ствердивши, що не лише у ранні часи свого існування, але також і сьогодні, Церква, ґрунтуючись на Євхаристійній основі, має потенціал зцілити немочі конкретно взятої особи, таким чином зробивши живою кожен нашу парафію, і відтак змінити ціле суспільство. Однак, богословам і пастирям, є важливо ствердити і розвинути ранньохристиянську думку, що Євхаристія не є наслідком катехитичного, місійного чи харитативного служіння Церкви, а навпаки Євхаристійне життя є джерелом буття Церкви і особи. Євхаристія зцілює людину, повертаючи їй цілісність сприйняття всього творіння. Даний підсумок впливає знову ж таки із молитви Анафори св. Василя Великого, яка ще і ще показує, що особова зустріч із Євхаристійним Христом зцілює світосприйняття людської особи, роблячи його духовно адекватним. В анафорі серед іншого молимося: «Пом'яни, Господи, тут присутніх людей і з оправданих причин відсутніх, і помилуй їх та нас по множеству милости Твоєї, скарбниці їх сповни всяким добром; подружжя їх у мирі і єдинодушній збережи, младенців вигодує, молодь навчи, старців піддерж, малодушних потіш, розсіяних собери, заблуканих поверни і приєднай до Твоєї соборної і апостольської Церкви; навіжених від духів нечистих звільни, з плаваючими пливви, з подорожніми подорожуй, вдовицям стань на поміч, сиріт захисти, полонених визволи, недужих зціли; тих, що на судищах, і в рудниках, і на засланнях, і на гірких рабських роботах, і в усякій скорбі і нужді, - пом'яни Боже».

The aim of this article is to show the meaning and importance of the Holy Eucharist in the healing process of human and all creation. The author bases his opinion on the teachings of the Church Fathers, some modern theologians and on the theology of the Anaphoras in the Divine Liturgies of St. Basil the Great and St. John Chrysostom. The main themes of the article are the following parallels: Eucharist and Baptism; Eucharist and Salvation (Soteriology); Eucharist and Christian ethics.

о. Михайло Лесів